

В.А. Візір, О.В. Деміденко, О.Є. Березін, І.Б. Приходько

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В КЛІНІЦІ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: *самостійна робота, мотиваційні чинники, форми самостійної роботи.*

Ключевые слова: *самостоятельная работа, мотивационные факторы, формы самостоятельной работы.*

Key words: *outclasses work, motivation factors, forms of outclasses work.*

Розглянуто основні аспекти впровадження різних форм самостійної роботи студентів у процес навчання на клінічній кафедрі, роль викладача і студента в підвищенні ефективності самостійної роботи, а також способи контролю її проведення.

Рассмотрены основные аспекты внедрения различных форм самостоятельной работы студентов в процессе обучения на клинической кафедре, роль преподавателя и студента в повышении эффективности самостоятельной работы, а так же способы контроля ее проведения.

The basic aspects of introduction of different forms of outclasses work of students in the process of teaching on a clinical department are considered. Role of both teacher and student in the increase of efficacy of outclasses work, and resembling methods of control of its leadthrough are shown.

Освіта в Україні в сучасних умовах зазнала значних змін. Вузівська система покликана сьогодні дати випускникам окрім суто професійних знань, навичок, умінь орієнтуватися в постійно зростаючому потоці інформації, ще і здатність спілкування, умінь працювати в колективі, бути готовим до вирішення складних ситуацій, до постійного оновлення і поповнення знань, пошуку оригінальних рішень в умовах конкуренції [2,4].

На зміну «шкільній» методиці викладання прийшло прагнення розвинути у студентів умінь працювати з численними джерелами інформації, а одним з основних завдань вищої освіти стало не тільки надання випускникам певних знань, а й необхідності навчити їх вчитися. Саме останнє і дозволить впродовж усього життя удосконалювати свій досвід і знання, аналізувати і використовувати в своїй професійній діяльності досягнення науки і техніки [1,5]. Тільки ті знання, які студент придбав самостійно, завдяки власному досвіду, думці і діяльності, будуть по-справжньому стійкими. Якщо завдання виконується самостійно від його постановки до аналізу отриманих результатів, що вимагає безпосередньої особистої участі в пізнавальному процесі, то засвоюється не менше 90% інформації [6].

Самостійна робота студентів (СРС) – це численні види індивідуальної і колективної діяльності студентів, здійснювані як під керівництвом, так і без безпосередньої участі викладача в спеціально відведений для цього аудиторний або позааудиторний час. Це особлива форма навчання за завданнями викладача, виконання яких вимагає активної розумової діяльності [7].

Значення самостійної роботи в сучасних умовах має тенденцію до зростання, виходячи з вимог до фахівців вищої кваліфікації, де велика питома вага відводиться умінню самостійно орієнтуватися в стрімкому потоці інформації і необхідності постійного підвищення професійного зростання і самоудосконалення. [3]

Активна самостійна робота студентів можлива тільки за наявності серйозної і стійкої мотивації. Найсильніший мотивуючий чинник – підготовка до подальшої ефективної професійної

діяльності [7]. Серед інших чинників, що сприяють активізації самостійної роботи, можна виділити наступні:

- корисність виконуваної роботи. Якщо студент знає, що результати його роботи будуть використані в лекційному курсі, в методичній допомозі, при підготовці публікації або іншим чином, то ставлення до виконання завдання істотно змінюється в кращу сторону і якість виконуваної роботи зростає;
- участь студентів у творчій діяльності: участь у науково-дослідній або методичній роботі, що проводиться на кафедрі;
- участь в олімпіадах з навчальних дисциплін, конкурсах науково-дослідних або прикладних робіт і так далі;
- використання мотивуючих чинників контролю знань (накопичувальні оцінки, рейтинг, тести), що за певних умов може викликати прагнення до змагальності, яке саме по собі є сильним мотиваційним чинником самоудосконалення студента;
- заохочення студентів за успіхи в навчанні і творчій діяльності (преміювання, заохочувальні бали) і санкції за погане навчання. Наприклад, за роботу, здану раніше терміну, можна виставляти вищу оцінку, а в іншому випадку її знижувати.

Мотиваційним чинником в самостійній роботі є також особа викладача. Викладач може бути прикладом для студента як професіонал, як творча особа, здатна допомогти студентові розкрити свій творчий потенціал, визначити перспективи свого внутрішнього удосконалення.

При вивченні клінічної дисципліни організація СРС повинна складатися з наступних взаємопов'язаних форм: аудиторна самостійна робота, яка здійснюється під безпосереднім керівництвом викладача, позааудиторна самостійна робота, творча, зокрема науково-дослідна робота.

Види позааудиторної СРС різноманітні: підготовка і написання рефератів, доповідей, протоколів обстеження тематичних хворих. Студентові бажано надати право вибору теми роботи, виконання домашніх завдань різноманітного характеру: вирішення ситуаційних завдань, підбір і вив-

чення літературних джерел; складання різних схем й алгоритмів обстеження хворих, виконання індивідуальних завдань, направлених на розвиток у студентів самостійності і ініціативи, підготовка до участі в клінічних обходах, науково-практичних конференціях, олімпіадах. При цьому індивідуальне завдання може отримувати як кожен студент, так і частина студентів групи.

Щоб розвинути позитивне ставлення студентів до позааудиторної СРС, слід на кожному її етапі роз'яснювати цілі роботи, контролювати розуміння цих цілей студентами, поступово формуючи у них уміння самостійної постановки завдання і вибору мети.

Для проведення занять необхідно мати великий банк тестів, задач і завдань для самостійного вирішення, причому ці завдання можуть бути диференційовані за ступенем складності. Залежно від дисципліни або від її розділу, можна використовувати два шляхи: давати певну кількість завдань для самостійного вирішення, рівних за складністю, а оцінку ставити за кількість вирішених за певний час завдань, або видавати завдання із задачами різної складності й оцінку ставити за складність вирішеного завдання.

За матеріалами модуля або змістового модуля доцільно видавати студентові домашнє завдання і на практичному занятті підвести підсумки його вивчення (наприклад, провести контрольну роботу в цілому по модулю), обговорити оцінки кожного студента, видати додаткові завдання тим студентам, які хочуть підвищити оцінку. Результати виконання цих завдань підвищують оцінку вже в кінці семестру, тобто рейтингова оцінка на кінець семестру враховує всі додаткові види робіт.

Для практичних занять на клінічних кафедрах можливе також використання «ділових ігор», як однієї з форм СРС. Тематика гри може носити прикладний характер, включати завдання ситуаційного моделювання по конкретним клінічним ситуаціям. Мета ділової гри – в імітаційних умовах дати студентові можливість самостійно розробляти і ухвалювати рішення.

Інша форма СРС на практичних заняттях може полягати в самостійному вивченні алгоритмів діагностичного пошуку, рекомендацій по лікуванню і профілактиці захворювань, які викладач роздає студентам разом з контрольними питаннями, на які студент повинен відповісти протягом заняття.

Досить корисним, на наш погляд, може бути тестовий контроль знань і умінь студентів, який відрізняється об'єктивністю, економить час викладача, значною мірою звільняє його від рутинної роботи і дозволяє більшою мірою зосередитися на творчій частині викладання. Така форма роботи володіє високим ступенем диференціації випробовуваних за рівнем знань і умінь, ефективна при реалізації рейтингових систем, дозволяє прогнозувати темпи і результативність навчання кожного студента.

Тестування допомагає викладачеві виявити структуру знань студентів і на цій основі оцінити методичні підходи та індивідуалізувати процес навчання. Досить ефективне використання тестів безпосередньо в процесі навчання, при самостійній роботі студентів. В цьому випадку студент сам перевіряє свої знання. Не відповівши відразу на тестове

завдання, студент отримує підказку, що роз'яснює логіку завдання і виконує його вдруге.

Слід згадати також і застосування навчальних і навчально-демонстраційних програм і презентацій, які дозволяють студентові самостійно вивчати ту або іншу тему і одночасно контролювати рівень засвоєння матеріалу.

Нині самостійна робота студентів під час навчання на кафедрі внутрішніх хвороб-2 включає: підготовку до практичних занять і виконання відповідних завдань, самостійну роботу над окремими темами відповідно до навчального плану, підготовку до виконання завдань, передбачених матрикулами практичних навичок, вивчення основної і додаткової літератури, підготовку рефератів і доповідей, роботу з навчальними комп'ютерними програмами в комп'ютерному класі, вирішення ситуаційних завдань, виконання тестів для самоконтролю, самостійну роботу з тематичними хворими, інтерпретацію результатів лабораторних і інструментальних досліджень з подальшим обговоренням, дискусії в групах з проблем, запропонованих викладачем, або підготованим рефератам, роботу в студентському науковому гуртку, участь у роботі клінічних, науково-практичних конференцій, семінарів, участь у науковій роботі кафедри.

Результати самостійної роботи студентів оцінюються безпосередньо викладачем і кафедрою в цілому. Форми контролю самостійної роботи застосовуються викладачем в наступних формах: поточний контроль засвоєння знань на основі оцінки усної відповіді, повідомлення, доповіді на практичних заняттях, вирішення ситуаційних задач, реферат, виконаний за темою, що вивчалася самостійно, комп'ютерне тестування, виконання письмової контрольної роботи за темою, що вивчається, контроль практичних навичок, протокол курації, протоколи діагностичних процедур, комплексна рейтингова система оцінки знань студентів за модулями дисципліни, що вивчається, з урахуванням результатів самостійної роботи.

Підсумками якісно організованої самостійної навчальної і науково-дослідної роботи можуть стати: успішна здача модульних і комплексних іспитів і заліків, звіт про етап науково-дослідної роботи, стаття, тези і ін. публікації в науковому, методичному виданні, опубліковані за рішенням кафедри.

Таким чином, для якісної організації і проведення всіх форм СРС на високому рівні необхідною умовою є відповідне кадрове, методичне і матеріально-технічне забезпечення. З урахуванням збільшення обсягу самостійної роботи і підвищення її значущості в підготовці фахівців, з одночасним зменшенням лекційних годин, очевидно є необхідність наявності висококваліфікованих кадрів, системи навчально-методичних і інформаційних матеріалів, широкого впровадження комп'ютерних та інтернет-технологій. Разом з тим, широке впровадження самостійної роботи в навчальний процес спонукатиме інтенсивно розвивати матеріальну базу вищого навчального закладу, кадровий склад, нарощувати методичне й інформаційне забезпечення студентів, основним наслідком чого стане виховання фахівця, готового до самостійного ухвалення відповідальних рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булах І.Є. Цілі медичної освіти як системно творчий елемент / І.Є. Булах, В.В. Пащенко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – №1. – С. 78-84.
2. Волосовець О.П. Питання освіти у контексті впровадження засад Болонської декларації у вищій медичній школі / О.П. Волосовець // Медична освіта. – 2005. – №2. – С. 9-16.
3. Ковальчук Л.Є. Удосконалення самостійної роботи студентів - необхідна умова реалізації ідей Болонського процесу / Л.Є. Ковальчук // Галицький лікар. Вісн. – 2008. – Т.15., №1. – С. 79-81.
4. Кремень В. Модернізація вищої школи України в контексті принципів Болонської декларації / В. Кремень // Вища школа. – 2004. – № 5-6. – С.32-39.
5. Москаленко В.Ф. Про шляхи удосконалення якості вищої медичної освіти в контексті вимог Болонського процесу / В.Ф. Москаленко, О.П. Яворовський, Л.І. Остапюк // Науковий вісник Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця – 2005. – №1-2. – С. 106-111.
6. Панфилова А.П. Игротехнический менеджмент. Интерактивные технологии для обучения и организационного развития / А. П. Панфилова // Учебное пособие. – СПб.: Знание, 2003. – 41 с.
7. Юшко Г.Н. Научно-дидактические основы организации самостоятельной работы студентов в условиях рейтинговой системы обучения: автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Г.Н. Юшко ; Рост. гос. ун-т. – Ростов, 2001. – 23 с.

Відомості про авторів:

Візір В.А., д.мед.н. професор, завідувач кафедри внутрішніх хвороб №2 ЗДМУ.

Деміденко О.В., к.мед.н., доцент кафедри внутрішніх хвороб №2 ЗДМУ.

Березін О.Є., д.мед.н. доцент кафедри внутрішніх хвороб №2 ЗДМУ.

Приходько І.Б., к.мед.н., доцент кафедри внутрішніх хвороб №2 ЗДМУ.

Адреса для листування:

Візір Вадим Анатолійович, 69035, м.Запоріжжя, пр. Маяковського, 26, ЗДМУ, кафедра внутрішніх хвороб №2.

Тел.: 061-233-01-25. E-mail: vizir@zsmu.zp.ua

УДК 378.013

В.С. Доля¹, В.И. Мозуль¹, Н.С Фурса², Л.И. Бородин¹

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ХИМИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ ФАРМАКОГНОЗИИ ДЛЯ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ СТУДЕНТОВ

¹Запорожский государственный медицинский университет, Украина,

²Ярославская государственная медицинская академия, Россия

Ключові слова: терміни, фармакогнозія, латинська, англійська мова.

Ключевые слова: термины, фармакогнозия, латинский, английский язык.

Key words: terms, Pharmacognosy, Latin, English.

Хімічна термінологія фармацевтичної хімії та фармакогнозії ізоморфна й займає значну частину в навчальному процесі фармакогнозії.

Химическая терминология фармацевтической химии и фармакогнозии изоморфна и занимает значительную часть в учебном процессе фармакогнозии.

Chemical terms of Pharmaceutical Chemistry and Pharmacognosy are isomorphic and keep a big part in the educational process of Pharmacognosy.

Научно-технический прогресс вносит значительные изменения в развитие общества, в том числе и в языковую картину мира. Основная особенность состоит в том, что языковой фонд многих фармацевтических дисциплин, в основном, состоит из специальных терминов. Лексикологи рассматривают терминологию как важную составляющую часть современного литературного языка.

Научный текст фармакогнозии в публикациях и в учебном процессе содержит специальные термины трёх типов: своей дисциплины, общенаучную лексику и понятия других отраслей знаний, главным образом, из дисциплин, входящих в фармацию. Не последняя роль при этом принадлежит латинскому и английскому языкам, которые, в частности,

представляют собой «центр» несения языковых и научных картин мира [4]. Лексика английского языка XX и XXI века представляет собой сложное объединение терминов. Большое количество лексики представляет процесс детерминализации [4].

Процесс общения во всех сферах деятельности привел к необходимости одного глобального языка, которым признан английский [4]. Он проник в образование, науку, средства массовой информации. Будучи lingua franca, английский играет роль языка межкультурного взаимодействия и обогащения. В связи с этим, в преподавании фармакогнозии возрастает его роль. Сегодня ни один язык, ни одна культура не существует и не развивается изолированно. Взаимодей-